

(для студентів спеціальностей 7.130201 “Зооінженерія”, 7.130501 “Ветеринарна медицина”, аспірантів та наукових співробітників). – Суми: СДАУ, 2000. – 46 с.

6. Сирацкий И.З. Физиолого-генетические основы выращивания и эффективного использования быков-производителей. – К.: УкрИНТЭИ, 1992. – 152 с.

Быки-производители бурой молочной породы разных линий характеризуются хорошими воспроизводительными качествами. Наилучшими были быки-производители, которые поступили на Сумской государственный селекционный центр из Австрии и племзавода „Михайловка”.

The Brown dairy sires of various lines are characterized by good reproductive qualities. The best were the sires that were delivered to the Sumy state selection center from Austria and the Mikhailovka breeding farm.

УДК 636.22./28.082.034

НАПРЯМИ СЕЛЕКЦІЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

І.М.Панасюк

Дніпропетровський державний аграрний університет

Акцентується увага на необхідність посилення добору з урахуванням типів конституції, нервової системи, стресостійкості.

Запропоновано спосіб виділення тварин з сильною і слабкою нервовою системою.

конституція, нервова система, стресостійкість, молочна продуктивність, відтворювальна здатність

Розвиток молочного скотарства є невід’ємною складовою частиною вирішення економічних і соціальних завдань у народному господарстві країни. Порівняно невисокий рівень молочної продуктивності порід, що розводяться в країні, не забезпечує стійких темпів росту виробництва молока. Вирішення цієї проблеми залежить від цілого ряду взаємообумовлених факторів, основними серед яких є цілеспрямована селекція тварин, інтенсивне кормовиробництво, технологія і організація виробництва. При цьому необхідно зосередити зусилля не лише на збільшенні валового виробництва молока, але й на суттєвому поліпшенні його якості. Тим більше це важливо, оскільки спостерігається тенденція до зниження його якості [2], а відповідно погіршення технологічних властивостей – сиропридатності і термостійкості [3].

При інтенсифікації молочного скотарства все більші вимоги висуваються до тварин. Вони повинні бути пристосованими до поїдання великої кількості кормів, забезпечуючи високу продуктивність, придатними до агрегатних способів доїння, мати високу відтворну здатність, стійкість до захворювань. У цих умовах важливого значення набуває тип худоби. Роз-

глядаючи внутріпородний тип як сукупність важливих біологічних особливостей, у тому числі вищої нервової діяльності, стресостійкості, Ю.Д.Рубан [9-10] акцентує увагу на тому, що в умовах України збільшується значення впливу екстремальних факторів, при яких зростає роль міцності конституції порід. Для зменшення тиску навколишнього середовища на біологічні системи потрібно змінити принцип добору й підбору: суворо дотримуватись принципу комплексного обліку ознак, поставивши на чолі при цьому міцність конституції, живу масу і продуктивність.

Зважаючи на різну реактивність організмів на зміни зовнішнього середовища Й.З.Сірацький, Я.Н.Данилків та ін. [11] вважають необхідним навіть штучно їх створювати для первісток у межах, що можуть стрічатися у виробничих умовах і на цій основі проводити їх випробування й оцінку.

Особливістю сучасного стану розвитку молочного скотарства України є широке використання кращого генофонду порід інших країн для покращення місцевої худоби. Відбувається процес створення нових порід, типів. При цьому важливо не втратити цінні особливості місцевих порід – їх пристосованість до природно-кліматичних та кормових умов. Це вимагає концентрації уваги на необхідних конституціональних особливостях тварин, їх реакцій на умови зовнішнього середовища, так як від цього залежить кількість і якість одержаної від них продукції, темпи відтворення поголів'я.

Впровадження інтенсивних технологій виробництва продукції створює додаткове навантаження на нервову систему тварин. Визначаючи реактивність організму до дії зовнішніх факторів, адаптаційну здатність і стресостійкість, тип нервової системи, як складова ознака загальної конституції тварин, має вирішальне значення в прояві молочної продуктивності корів, їх відтворної здатності.

У зоотехнічній практиці знайшов найбільше поширення морфологічний принцип виділення тварин різних конституціональних типів. Через складність процесу дослідження умовно-рефлекторної діяльності, на сучасному етапі виділення типів за цими ознаками не набуло практичного використання у селекційному процесі. Цілком очевидна необхідність пошуку і розробки більш простих методичних прийомів для дослідження типів вищої нервової діяльності молочної худоби і накопичення зв'язків між останніми (типами ВНД), визначеними за класичними методиками і морфологічними особливостями будови тіла тварин.

За нашими даними [8] серед корів сильного типу нервової діяльності переважають такі особливості будови тіла як широкотілість (64,3%), щільність (78,6%), ніжність (64,3%). Значно менше тварин з ознаками вузькотілість, грубості. Тваринам слабкого типу характерні вузькотілість (83,3%), рихлість будови тіла (66,7%). Співвідношення у поєднанні сильної нервової системи з щільністю будови тіла, широкотілістю вірогідно підтверджується позитивними корелятивними зв'язками, відповідно 0,437 ($P > 0,95$) і 0,439 ($P > 0,95$).

Тварини різних типів вищої нервової діяльності відрізняються за величиною надою за лактацію. У корів сильного урівноваженого рухливого типу він найвищий. У них більш вирівняна лактаційна крива. Корови сильного неуврівноваженого типу характеризуються хвилеподібною лактаційною кривою до 5-9 місяців лактації й тільки після цього починається її спад. Тварини слабого типу відзначаються коротшою, неухильно спадаючою лактаційною кривою після 2-3 місяців лактації. Спостерігається певна різниця між типами й за якісним складом молока, особливо між крайніми (сильний урівноважений рухливий – слабкий) на користь першого. Різниця вірогідна за вмістом жиру і сухих речовин. У цілому має місце тенденція до більш високих показників компонентного складу молока у корів з сильною нервовою системою у порівнянні зі слабкою. Тварини з сильною нервовою діяльністю відзначаються й кращими технологічними показниками: швидкість молоковиведення, видоєність за перші 3 хвилини, швидкість реакції на початок доїння. Найбільше корелює з цими ознаками сила збуджувального процесу і рухливість нервових процесів. В особин цього типу коротший сервіс-період і триваліше продуктивне використання [8]. Серед тварин зі слабким типом нервової діяльності найбільшу кількість порушень репродуктивних якостей виявлено у нечисленних дослідженнях [1, 12].

Необхідно відзначити, що генетика відтворної здатності молочної худоби в цілому залишається малодослідженою, а про роль генетичних факторів у формуванні цієї функції існують протилежні висловлювання вчених. Низка дослідників, посиляючись на низькі коефіцієнти успадкування показників відтворної здатності, вважають практично безперспективним генетичне покращення тварин за даною ознакою. Мало це питання розроблено й відносно типів нервової діяльності, стресостійкості, конституції тварин.

Тільки в окремих роботах повідомляється, що успадкування індексу урівноваженості нервових процесів складає 0,43 [5]. Серед дочок окремих плідників кількість високостресостійких і низькостресостійких особин коливається в значних межах, а ступінь успадкування стресостійкості по батьку дорівнює 0,67, а по матері – 0,14 [4, 6]. Близькі до цих цифрових даних величини успадкування типів конституції, виділених за морфологічним принципом [9].

Потребує більш широкого з'ясування співвідношення між типами вищої нервової діяльності і типами стресостійкості серед корів різних порід, типів, ліній, помісних генотипів.

Таким чином, враховуючи, що типи нервової системи (стресостійкості) справляють суттєвий вплив на вегетативні функції організму, що особливо проявляється при стресорних діях, і відбивають різний характер його взаємодії з середовищем, необхідний жорсткий добір за цими ознаками. Для цього варто використовувати методичні прийоми і тести, які апробовані у виробничих умовах [4, 7]. Так, нами встановлено, що найбільший вплив на мінливість вмісту жиру у ранкових надоях при зміні умов утримання корів має сила збуджувального процесу ($\eta^2=79,8\%$), що дає змогу

виділити серед них тварин з сильною і слабкою нервовою системою. Для цього пропонується визначати індекс типу нервової системи (ІТНС) за такою формулою: $ІТНС = C_{v2} : C_{v1}$, де C_{v1} – коефіцієнт мінливості вмісту жиру у ранковому надої за останні 5 днів при старому (тривалому) способі утримання; C_{v2} – коефіцієнт мінливості вмісту жиру у ранковому надої за перші 5 днів при новому способі утримання. При ІТНС менше 2 тварин слід віднести до сильного типу нервової системи, при більше 2 – до слабого типу.

При розподілі корів за силою нервової системи доцільно також приймати до уваги мінливість надоя. Частка впливу сили збуджувального процесу на його мінливість становить 38,7%.

Добір за типологічними особливостями худоби потрібно здійснювати у тісній ув'язці з величиною надоя, вмістом жиру, білка і сухих речовин у молоці, технологічними і відтворними якостями.

Бібліографічний список

1. Венедиктова Т.Н., Караева Е.А. Тип ВНД и адаптационная способность коров к условиям промышленной технологии. // Всесоюзн. съезд физиол. общества им. Павлова. - Баку, 1983. - Ч.2. - С.14.

2. Гончаренко І.В. Селекційна оцінка корів різних генотипів за якісним складом молока: Автореф. дис... канд. с.-г. наук. - К., 1994. - 24с.

3. Димань Т.М. Удосконалення первинної обробки молока та підвищення його якості в умовах сучасних ферм і комплексів: Автореф. дис... канд. с.-г. наук. - К., 1994. - 19с.

4. Метод оценки стрессоустойчивости коров / Кокорина Э.П., Туманова Э.Б., Филиппова Л.А., Задальский С.В. // Бюлл. ВНИИРГЖ. – Ленинград. - 1978. - С.12.

5. Кокорина Э.П., Туманова Э.Б., Попова А.А., Кавешникова К.И. Связь типа нервной деятельности с продуктивностью и устойчивостью коров к маститам // Зоотехния. - 1988. - №9. - С.28-30.

6. Павличенко Н.Ф., Леонтьева З.А. Оценка быков по поведенческим признакам у потомства // Генетические основы селекции животных. - V съезд генет. и селек. Украины. - Киев, 1986. - Ч.5. - С.79.

7. Панасюк І.М. Продуктивні і технологічні якості корів залежно від конституції, вищої нервової діяльності, стресостійкості та ознак раннього онтогенезу: Автореф. дис... д-ра с.-г. наук. - Х., 1997. - 48с.

8. Панасюк І.М. Мінливість надоя і вмісту жиру в молоці корів різної нервової діяльності та тілобудови. // Вісник Дніпропетровського агроуніверситету. - К.: Аграрна наука, 1998. - С.95-97.

9. Рубан Ю.Д. Бажані типи і племінне використання молочної худоби. - К: Урожай, 1987. - 130 с.

10. Рубан Ю.Д. Технологічні ознаки в селекції худоби // Молочно-м'ясне скотарство. - Респ. міжвід. темат. наук. зб. - К: Урожай, 1995. - №70. - С.22-26.

11. Господарська оцінка молочних корів / Сірацький Й.З., Данилків Я.Н., Пахолок А.А., Климович Н.А., Данилків Е.І. - К: Урожай, 1992. - 191с.

12.Хачатурян Ю.С., Караев В.А. Связь типов высшей нервной деятельности с репродуктивными качествами коров //Животноводство.- 1984.-№3.-С.49-51.

Акцентируется внимание на необходимости усиления отбора с учетом типов конституции, нервной системы, стрессоустойчивости.

Предложен способ выделения животных с сильной и слабой нервной системой.

Attention is accented on the need to make the chouse of animals more strong with according of types of constitution, nervous system, stress-sustainability.

The method is offered of extracting the animals with the strong and weak nervous system.

УДК 636.2.083.082

ОПТИМІЗАЦІЯ РЕЖИМУ ПРИМУСОВОГО МОЦІОНУ ДЛЯ КОРІВ У СУХОСТІЙНИЙ ПЕРІОД

М.М.Рибалка, В.С.Тендітник

Полтавська державна аграрна академія

А.М.Рибалка

Полтавська державна обласна лабораторія ветеринарної медицини

За результатами досліджень розроблено оптимальний режим примусового моціону для корів в сухостійний період, який забезпечує більш повну реалізацію їх відтворних властивостей.

корова, сухостійний період, примусовий моціон, відтворні функції

У нинішніх умовах ведення молочного скотарства науковці і практики часто відмічають різноманітні патології при отеленнях і в післяотельний період, зміни біоритму відтворних функцій корів після отелення. Внаслідок цього до 70-80% тварин не проявляють статевої циклічності, що призводить до масової неплідності й великих економічних збитків [5]. При цьому пропонується застосування простагландинів, фолікулостимулюючих чи статевих гормонів, біогенних препаратів. Усі вони певною мірою позитивно впливають на окремі функції: зменшується кількість тварин з затриманням посліду, більш чітко проявляється статеві циклічність, збільшується процент запліднених тварин та ін.[4].

Подібні результати, але без застосування фармакологічних препаратів, одержали в дослідях [1-2]. Автори за умов безприв'язного утримання разом з пасивним (рух на вигульно–кормових майданчиках до годівниць, поїлок, у приміщення на відпочинок, перехід в ДМБ і назад та ін.) застосовували примусовий моціон тварин по спеціальному скотопрогінному шляху. Це дало змогу різко поліпшити запліднювальну здатність корів, збільшити вихід телят на 100 маток (на 7–12 голів), зменшити сервіс – період і кількість захворювань пологово–статевих шляхів.